

ПЕНЧО СЛАВЕЙКОВ

СПАСТРЕНА НАЗДРАВИЦА

chitanka.info

СПАСТРЕНА НАЗДРАВИЦА^[0]

*Това е реч за моя роден край.
Мълчат я всички. Ще я кажа аз:*

*„Защо е тая врява? За умрелий
пред десетина века славен цар?
За мъртвото на мъртвия? Вий, живи, —
задачите на нашите дни, делата
на днешните, и злоба и любов
те да ни вдъхват. Те да ни вълнуват!
Безсмислено живота се живеи —
там, дето само минало се слави.
Наистина, живот не е в което
живеем само днес; и туй, което
е вече мъртво, е живот и то, —
че то е част от нашто битие...
В такава само, во такава смисъл,
умрелий преди десет века цар
е жив и днес: на своя славен подвиг
подир смъртта. Но мисълта, която
в живота го е водила и всички
и планове и цели, те са мъртви,
обеззначени, овехтели с време
на слънцето на новия живот.
И тях ли вие славите? Вий, живи!
Под слънцето, и днес и всеки ден,
на почвата на времето, растат
рой мисли, цели, планове, и който
е с воля в плът да ги превърне, той е*

сътздател и стопанин на живота!
Възславяйте човека — не делата,
а волята му в тез дела, — това,
което би научило и вас
на почвата на своето време, воля
да проявите, воля зарад подвиг.
От вихрите на бесните инстинкти
бичуван, див един народ се люшка
насам-натам, — случайно накъдето
го стръв подмамя. Глутница народ!
И неговата воля го обузда
и даде му начало в смисълта
на неговото земно битие...
Минаха дни, години, векове
и на живота слънцето безброй
неща тук с дните изсуши. И днес,
когато минал идеал не храни
душите ни, ний люшкаме се пак
безсмислено в живота. Но в купнежа
за онзи, който в наши дни ще дойде
да създаде и стопани живота, —
на миналото празниците мен
не могат ме увлече и отвлече.
Не в тържества по улици и стъгди,
а в тишината на сърцето се
такава слава слави и празнува
такъва празник. Светлий образ
на миналото с тиха светлина
в душата на потомците да грее.
То огъня на днес не е! Когато
тоз огън пламне — ний сами огнища
за него сме, и ний сами когато
на подвига на нашите дни ще бъдем
свидетели — и той пред нас възстане,
хероя горд на нашите мечти
и мисли, цели, планове... тогава
по улици и стъгди сам ще тръгна,

*и моя глас атом ще бъде в ревът
на тез, които тичат по хероя.*

*Во тишината на сърцето аз
на миналото празника празнувам...
А чашата на здравна, — нея спастрям
за онзи горд стопанин на живота,
чиято воля свлада **нашите** дни!“*

---

[0] Силно изменено в сравнение с ръкописа в „*Преди мълчанието*“, където е отбелязана датата на написването му — 15 май 1907 г. В този ръкопис „*Спастрена на здравица*“ представлява сценаразговор на трима приятели: в деня, когато се празнува паметта на стар български цар, те са отишли в гората. Ето разговора на тримата в ръкописа:

Първий

*Народен празник, а пък ний в гората
избягахме. Ще излежим на сянка
под буките един тържествен ден.
Не е тъй ред. Ний трябаше в града
днес да останем.*

Вторий

*Столичния прах
да гълтаме! А тука тъй е тихо,
тъй за самотност изворчето шепне
и за молитва кани. Ако има
за празник нещо в твоята душа,
гората е храм божий — отпразнувай,
пое, своя празник във гората.
Свенлив и тих, а дай му все тълпа,
вик, шум и врява.*

ТРЕТИЙ

Да, и мен се струва,
в природата, но може —

ВТОРИЙ

Оставете
тез можания! Един ден дошле
в природата, и него ще покварят
с мъдрувания. И поне да има
защо! Умрял преди десетина века
цар някакъв си... оставете в мир
костите му, и паметта на мъртвий!
Задачите на нашите дни, делата
на нашите хора, злоба и любов
те да ни вдъхват, те да ни вълнуват.
Живее всяко време с свои болки
и идеали! Подвиг! Славен подвиг —
сган някаква татари, печенеги
във името на Богочеловека
да кръстиш — да им кръстиш имената!
И кръстени те пак са диви. Чу
как почнаха от снощи да реват,
тъй при Бориса както са ревали.
И днеска те цял ден ще да реват.
Пий и реви, реви и пий — това
е за сганта народно тържество,
културен празник!... Видял за изгодно
да изневери своя си народ,
и, с помощта на нов бог, да пристегне
на роба вече хлабите вериги, —
измамник цар, простак народ — о, да,
дай нова вяра, отведи в небето
от земните неволи мътний поглед —
в душата му втълпи, че всяка власт

*от бога е... че води сметка той...
Измамник цар, простак народ! реви —
поне след десет века изреви
ти робщината и стани народ!*

ПЪРВИЙ

*Слова, слова, приятелю. От тях
не вее свежий вятър на живота;
миришат те на книга.*

ВТОРИЙ

*Та какво!
Нима не е и книгата живот?
Нима живот е само туй, що се
по улиците кряска?*

ТРЕТИЙ

*Друже мой,
това, що се по улиците кряска,
то на живота дава съдържане.
Живот е всичко, във което ний
живеем. Даже и онуй, което
е вече мъртво, е живот и то, —
че то е част от нашто битие.
Живот е всичко. Но къде е туй,
живот което ни живота дава?*

ПЪРВИЙ

В живота!

ВТОРИЙ

В мисълта!

ТРЕТИЙ

В човека!

*Живот и мисли то са празни думи,
ценят се те като пари от книга —
ако зад тях се чуе звън от злато.
Цена на всяка ценност е живота!*

В последния стих „живота“ е задраскано и над него е написано „човек“.

Не сочим другите стихове, представляващи продължение на словото на „Третий“; те, с някои неголеми разлики, са като текста на „Спастрена наздравица“ в антологията. Пенчо Славейков е решил да премахне сценичната (разговорна) форма на своята творба — и затова я започва в антологията с думите: „Това е реч за моя роден край. — Мълчат я всички. Ще я кажа аз“. Като използва думите на „Третий“, той е създал от тях монолог.

В 1907 г. са били организирани тържества по случай 1000-годишнината от смъртта на цар Борис (умрял на 15 май 907 г.). За него са следователно думите в „Спастрена наздравица“ за умрелия „пред десетина века славен цар“. В неправилното отричане на прогресивната роля на покръстването Славейков е повлиян от Нитче, който противопоставя на християнството „варварската сила“ на езичеството.

↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.